

Мураненко Катерина Юрївна,
викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Одним із основних напрямів діяльності практичного психолога в межах системи психологічного забезпечення є психопрофілактика. Стосовно девіантної та делінквентної поведінки дітей і підлітків її завданням слід вважати формування правосвідомості – вагомої складової майбутнього правослухняного члена суспільства. Безумовно, що ефективність превентивних заходів, здійснюваних психологами, залежить від рівня правосвідомості – суспільної, групової та індивідуальної як самих неповнолітніх, так і їх батьків, а також посадових осіб державних органів.

Правосвідомість – сукупність поглядів, переконань, оцінок, уявлень про право, притаманних суспільству, тій або іншій соціальній групі або індивіду. В правосвідомості можна виділити: 1) інтелектуальний момент (достатнє знання і розуміння правових принципів і окремих норм права); 2) емоційний, оцінний момент (відношення до чинної норми права); 3) вольовий або регулятивний момент (вплив правосвідомості на поведінку людини).

З метою профілактики правопорушень неповнолітніх значна увага приділяється правовій освіті, що відображає лише інтелектуальний компонент правосвідомості. Нами було проведено дослідження 308 учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва, Конотопа, Хмільника та Ніжина для виявлення особливостей правосвідомості неповнолітніх. Отримані результати дають можливість констатувати наступне: 31 % респондентів вважають належним ступінь своєї освіченості у сфері правових норм, своїх обов'язків та відповідальності, 44 % – вказали на часткове знання адміністративного законодавства, а 25 % – на повне незнання правових норм. Даний факт можна пояснити особливостями джерела отримання правової інформації. Так, тільки 49 % респондентів отримують подібну інформацію у школі, 18 % – у родині, 17 % – із ЗМІ. У колі друзів, які є основним середовищем проведення часу (70 %), інформацію щодо своїх прав та обов'язків отримують лише 16 % дітей.

Близько двох третин опитаних мають неправильне уявлення про вік, з якого може наступати адміністративна відповідальність. Одна четверта неповнолітніх дотримуються норм права не з моральних і етичних міркувань, а через страх бути покараним.

Цікавим є те, як діти оцінюють ступінь соціальної небезпеки деяких правопорушень. Так, наприклад, вживання наркотичних речовин оцінюється як небезпечне лише 52 % опитаних; вживання алкогольних напоїв посідає друге місце за ступенем соціальної небезпеки – 17,2 %; надання послуг сексуального характеру – 16 %; дрібна крадіжка – 9,4 %;

паління – 4,5 %; нецензурні висловлювання – найменш небезпечне і несе найменшу соціальну шкоду – 1 %.

Іншими словами, 48,1 % підлітків в принципі демонструють латентну готовність до протиправних форм поведінки. Крім того, 31 % опитаних зізнались, що систематично отримують зауваження за погану поведінку, а 39 % – лише іноді. У зв'язку з тим, що вік опитаних є перехідним, вони мають нестабільні ціннісні орієнтації, певні порушення поведінки у школі притаманні багатьом підліткам.

Варто звернути увагу на суб'єктивну оцінку самої дитини необхідності посилення покарання за вчинення адміністративного проступку. Так 62 % опитаних респондентів висловились за посилення санкцій за поведінку, яка порушує встановлені у суспільстві норми. В свою чергу, 38 % підлітків не вважають доцільним посилення заходів адміністративної відповідальності через небажання нести відповідальність.

Разом із тим, 28 % підлітків пишаються тим, що мають у своєму колі друзів, які раніше вчиняли адміністративні правопорушення, а 13 % – ставляться до цього байдуже. Такі відповіді свідчать про толерантне ставлення до делінквентності.

Отже, незважаючи на значну кількість заходів з метою правової освіти для молоді, неповнолітні мають недостатні знання у правовій сфері. Щодо емоційного компоненту правової свідомості, можна зазначити, що даний аспект є недостатньо сформованим. Перебуваючи під впливом авторитету друзів, підлітки не отримують позитивного прикладу правової поведінки. В той же час, внаслідок вікових особливостей, у дитини недостатньо спроможності регулювати свої дії, що є фактором ризику вчинення правопорушень. Отже, заходи профілактики правопорушень серед неповнолітніх мають бути спрямовані на формування інтелектуального, емоційного та регулятивного аспектів правосвідомості, враховуючи вікові особливості дитини, сферу її інтересів та спосіб життя.

Соболта Юлія Олександрівна,

клінічний психолог, очний аспірант
Київського інституту сучасної психології та
психотерапії, голова правління громадської
організації «Консенсіо»

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА БАЗІ МРЦ У СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Відповідно до ЗУ «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та наказу Міністра Внутрішніх справ України № 516 від 2018 року на базі МРЦ Пуца-Водиця Міністерства внутрішніх справ України проводиться медико-психологічна реабілітація. Відповідно до найкращих сучасних світових практик та можливостей відомства мною було розроблено та